

Ústavnoprávne postavenie a ochrana národnostných menšín a etnických skupín v Slovenskej republike

Jaroslav Chovanec

Problematike postavenia a ochrane národnostných menšín a etnických skupín v Európe a vo svete vôbec, v súčasnom období sa venuje veľká pozornosť. Menšinová otázka je všeobecne uznávaná, a to tak na úrovni medzinárodnej, ako aj na úrovni vnútroštátnej úpravy vo viacnárodnostných štátoch. Štáty strednej a východnej Európy v poslednom období prešli významnými zmenami pri riešení otázky postavenia, práv a ochrany národnostných menšín a etnických skupín, a to vrátane Slovenskej republiky.

Na riešenie postavenia, práv a ochrany národnostných menšín a etnických skupín vo viacnárodnostných štátoch neexistujú jednotné modely či vzory, ktoré by sa dali bezprostredne, resp. mechanicky prebrať z jedného viacnárodnostného štátu na druhý.

V tejto súvislosti sa žiada poukázať na skutočnosť, že dodnes neexistuje v medzinárodnom práve všeobecne uznávaná definícia pojmu národnostná menšina.¹ Predmetná definícia nie je obsiahnutá ani vo významných medzinárodných dokumentoch, dotýkajúcich sa otázky úpravy postavenia, práv a ochrany národnostných menšín a etnických skupín, okrem jedného dokumentu – tj. **Odporúčania Rady Európy č. 1 201 k Európskej dohode o ľudských právach národnostných menšín z roku 1993**. Napriek tomu, že nejde o záväzný medzinárodný dokument, ale len odporúčajúci, v podstate najpresnejšie a najvyčerpávajúcejšie uvádza charakteristické znaky národnostnej menšiny. Podľa tohto dokumentu sa pojmom národnostná menšina označuje „skupina osôb v danom štáte, ktoré a) majú trvalé bydlisko na území daného štátu a sú jeho občanmi; b) zreteľne udržiavajú dlhodobé, pevné a trvalé vzťahy s daným štátom; c) majú zreteľné et-

nické, kultúrne, náboženské alebo jazykové charakteristické znaky; d) sú dostatočne početné, hoci počtom menšie ako ostatné obyvateľstvo daného štátu alebo regiónu tohto štátu; e) sú vedené záujmom spoločne zachovať to, čo tvorí ich spoločnú identitu, vrátane ich kultúry, ich tradícií, ich náboženstva a ich jazyka“.² Pojem národnostná menšina definujú i niektoré národné encyklopédie a to stručne a každá inak. Niektorí vedci a diplomati sa pokúsili o definíciu tohto pojmu. Ich definície sa však nestali obsahom medzinárodnoprávných dokumentov, ktoré by boli záväzné pre štáty Európy.³ Spomenuté medzinárodné dokumenty sú v podstate odporúčajúce, pričom prvým právne záväzným dokumentom pre členov Rady Európy a Európskej únie je **Rámcový dohovor Rady Európy o ochrane národnostných menšín**,⁴ ktorý schválil Výbor ministrov Rady Európy dňa 10. novembra 1994. Tento dohovor dňa 1. februára 1995 v Štrasburgu podpísalo 22 štátov vrátane Slovenskej republiky. Dňa 21. júna 1995 ho Národná rada Slovenskej republiky ratifikovala.

Dohovor nedefinuje pojem národnostná menšina. Neuznáva kolektívne práva národnostných menšín a etnických skupín, ale len individuálne práva. Kladie teda dôraz na ochranu osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám. Dohovor neobsahuje zmienku o územnej autonómii ako forme riešenia postavenia a práv národnostných menšín, čo je v zhode i s ostatnými medzinárodnými dokumentmi.

Treba zdôrazniť, že rámcový dohovor Rady Európy o ochrane národnostných menšín má pre Slovenskú republiku osobitný význam, lebo predstavuje fundamentálnu zložku základnej zmluvy s Maďarskou republikou.⁵ Presne a jasne fixuje, že **Rám-**

¹ Pozri MRÁZEK, J.: Ochrana menšín z hľadiska medzinárodného práva, Právnik č. 6/1993, s. 479 a nasl.

² Odporúčanie 1.201 (1993) týkajúce sa dodatkového protokolu o právach osôb patriacich k národnostným menšinám. Parlamentné zhromaždenie Rady Európy 1. február 1993, časť 1 Definovanie. In.: Medzinárodné otázky, Ročník IV., č. 2/1995, s. 138–139. (Bratislava).

³ STRÁŽNICKÁ, V. – ŠEBESTA, Š.: Človek a jeho práva. Medzinárodná úprava ochrany ľudských práv. Bratislava 1994, s. 82 a nasl.

⁴ Blížšie pozri Text Rámcového dohovoru na ochranu menšín, Medzinárodné otázky, Ročník IV., č. 2/1995, s. 143–152. (Bratislava).

⁵ Text Zmluvy o dobrom susedstve a priateľskej spolupráci medzi Slovenskou republikou a Maďarskou republikou z 19. marca

cový dohovor má prednosť pred ostatnými medzinárodnými dokumentmi, ktoré sú citované v predmetnej zmluve a dotýkajú sa menšinovej otázky.

V Slovenskej republike žije okrem väčšinového slovenského národa i viacero národnostných menšín a etnických skupín. Podľa posledného sčítania obyvateľstva z roku 1991 žilo v Slovenskej republike 5.274.335 občanov, z toho 14,4 % príslušníkov národnostných menšín a etnických skupín. K najpočetnejšej maďarskej národnostnej menšine sa hlásilo 567.296 občanov, t. j. 10,8 % z celkového počtu obyvateľov Slovenska. K rómskemu etniku sa hlásilo 75.802 obyvateľov, čo predstavovalo 1,5 % obyvateľstva.⁶ K českej národnostnej menšine sa prihlásilo 52.884, k moravskej 6.037 občanov a k sliezskej 405 občanov. K rusínskej národnosti sa hlásilo 17.197 obyvateľov, k ukrajinskej 13.281, k nemeckej 5.629 občanov, k poľskej 2.969, k bulharskej 1.085 a k ruskej 1.624 občanov Slovenskej republiky⁷.

Údaje o národnostnom zložení obyvateľstva dokazujú, že Slovenská republika patrí k európs-

kým viacnárodnostným štátom. Táto skutočnosť si vyžaduje osobitnú pozornosť, lebo každá z týchto národnostných menšín a etnických skupín si chce zachovať svoju národnú, kultúrnu a jazykovú identitu.

Problematika národnostných menšín a etnických skupín je rozsiahla a veľmi zložitá. V Slovenskej republike je však často zneužívaná, manipulujú s ňou najmä maďarské politické strany, ktoré vyvíjajú veľký politický tlak na získanie územnej autonómie.⁸ To i napriek tomu, že ani jeden dokument medzinárodného charakteru nepočíta s územnou autonómiou.

Súčasná ústavnoprávna úprava v Slovenskej republike čerpala skúsenosti z ústavnoprávneho vývoja bývalého Česko-Slovenska, kde sa tejto problematike venovala veľká pozornosť, najmä však z obdobia česko-slovenskej federácie, keď bol prijatý aj samostatný ústavný zákon č. 144/1968 Zb. o postavení národností v Československej socialistickej republike.⁹

Ústava Slovenskej republiky z 1. 9. 1992,

1995 bližšie pozri: Slovenská Republika z 20. marca 1995, s. 4.

⁶ Predstavitelia rómskeho etnika nesúhlasia s uvedeným počtom Rómov. Tvrdia, že väčšina z 300 tisícového rómskeho etnika sa hlási k maďarskej národnostnej menšine, vzhľadom na to, že v ich bežnom živote je rozhodujúci komunikačný jazyk maďarský. (Porovnaj KOVÁČIK, P., Národnostné kultúrne zväzy v Slovenskej republike. Bratislava 1993, s. 3.)

⁷ Pozri Štatistická ročenka Slovenskej republiky 1991.

⁸ Pozri Návrh hlavy do pripravovanej Ústavy Slovenskej republiky v roku 1991: Práva národnostných a etnických menšín, ktorý predložil poslanecký klub Maďarského kresťanskodemokratického hnutia (MKDH) a Spoluzitie (Együttélés). Vo svojej základnej koncepcii vychádzal z kolektívnych práv národnostných menšín, tým vlastne predstavoval návrh na autonómiu pre národnostnú menšinu, hoci to nebolo výslovne uvedené. Keďže tento návrh nebol pojatý do Ústavy Slovenskej republiky a kolektívne práva národnostných menšín neboli v nej zakotvené, v novembri 1992 MKDH a Spoluzitie opäť predložili návrh ústavného zákona o právnom postavení národnostných menšín a etnických skupín v Slovenskej republike. Vychádzal z koncepcie kolektívnych práv pre národnostnú menšinu s tým, že ich riešenie videl v zavedení autonómie označovanej ako samospráva, najmä v oblasti kultúry, školstva a podobne. Vo februári 1993 MKDH a Spoluzitie znova po neúspechu s návrhom ústavného zákona v Národnej rade SR vypracovalo a podalo už len návrh obyčajného zákona Národnej rady SR o postavení a právach národnostných menšín a etnických skupín v Slovenskej republike, ktorý taktiež otvorene nehovorí o územnej autonómii, ale používa okrem iného pojmy samospráva menšín, orgány samosprávy menšín (zastupiteľské a výkonné). V tomto návrhu zákona žiada vlastné zastúpenie národnostnej menšiny v Národnej rade SR. Ďalej návrh zákona zakotvuje „menšiny sa zúčastňujú súdnicstva“. To sú vlastne skryto formulované kolektívne práva pre národnostnú menšinu, čo v samotnej podstate predstavuje požiadavku územnej autonómie. S týmto návrhom zákona v Národnej rade SR takisto neuspeli. Okrem uvedených nevydarených pokusov o dosiahnutie územnej autonómie skrytou ústavnoprávnou cestou, predstavitelia maďarskej národnostnej menšiny – poslanci Národnej rady SR často svojimi politickými vyhláseniami, najmä v zahraničí, už otvorene hlásajú požiadavku územnej autonómie pre svoju národnostnú menšinu, čo potom často doma rôznymi výhovorkami a prekrucovaním svojich vyhlásení o požiadavke územnej autonómie zakrývajú. Na túto skutočnosť veľmi zreteľne poukazuje Dušan Šlobodník, poslanec a predseda zahraničného výboru Národnej rady SR, vo svojom článku pod názvom: Ako sa stratili (zamlčujú) slová „územná“ a „etnická“ (má na mysli autonómiu), ktorý publikoval v denníku Slovenská Republika, zo dna 18. augusta 1996, s. 3.

⁹ O postavení národnostných menšín a etnických skupín v Česko-slovensku bližšie pozri: Československá ústava, Komentár, Panorama Praha 1988, s. 459 a nasl.: KLIMITS, E.: Maďarská národnosť v Československej socialistickej republike. Vydavateľstvo Obzor, Bratislava 1988; KLIMITS, E.: Národnosti v Československu. Bratislava 1985; PALÚŠ, I. – SOMOROVÁ, E.: Teoretické a politicko-právne aspekty postavenia národností v SSR. In: Acta Iuridica Cassoviensia, 11, Košice 1986, s. 7 a nasl. SOKOLOVÁ, G. – HERNOVÁ, Š. – KOZEL, J. – MICHALIKOVÁ, E.: Soudobé tendence vývoje národností v ČSSR. Praha, Academia 1987; CHOVANEC, J.: Realizácia ústavného zákona o postavení národností v ČSSR. Právny obzor, 72, 1989, č. 2, s. 144–151; Etnické menšiny na Slovensku, Zborník spoločenskovedných ústavov SAV v Košiciach, Košice 1991.; JUROVÁ, A.: Vývoj rómskej problematiky na Slovensku po roku 1945. Goldpress Publishers, Bratislava 1993.; Národnostné kultúrne zväzy v Slovenskej republike, Spracoval PhDr. PETER KOVÁČIK, CSc., Bratislava 1993.; PROKOP, J.: Slovensko naša vlasť. Bratislava 1996; BAČOVÁ, V. – ZELOVÁ, A.: Etnické menšiny na Slovensku. Sociológia 25, 1993, č. 4–5, s. 417 a nasl.; Národnosti na Slovensku, zostavil ĽUDOVÍT HARAKSIM, Veda, Bratislava 1993; ČIČ M. a kolektív: Komentár k Ústave Slovenskej republiky. Matica Slovenská. Martin 1997, s. 171–179.

ktorá nadobudla účinnosť 1. 1. 1993 a ktorou sa konštituovala samostatná suverénna Slovenská republika, vytvorila základ pre právnu úpravu, ochranu a garancie základných práv a slobôd občanov Slovenskej republiky vrátane individuálnych práv a slobôd národnostných menšín a etnických skupín žijúcich na území Slovenskej republiky. Ústava Slovenskej republiky venuje tejto problematike samostatný Štvrtý oddiel s názvom Práva národnostných menšín a etnických skupín, umiestnený v druhej hlave „Základné práva a slobody“.

* * *

Ústava Slovenskej republiky v ustanoveniach čl. 12 ods. 2 a 3 a čl. 33 a 34 zaručuje práva pre príslušníkov národnostných menšín a etnických skupín ako individuálne práva v súlade s medzinárodným štandardom uplatňovaným v Európe. Článok 33 zaručuje, že príslušnosť ku ktorejkoľvek národnostnej menšine a etnickej skupine nesmie byť nikomu na ujmu. Článkom 34 zaručuje občanom patriacim k národnostnej menšine a etnickej skupine všestranný rozvoj, právo spoločne s ďalšími príslušníkmi menšiny alebo skupiny rozvíjať vlastnú kultúru, právo rozširovať a prijímať informácie v materinskom jazyku, združovať sa v národnostných združeniach, zakladať a udržiavať vzdelávacie a kultúrne inštitúcie.

Zaručuje sa právo na osvojenie štátneho jazyka, právo na vzdelanie vo svojom jazyku, právo používať materinský jazyk v úradnom styku, ako aj právo zúčastňovať sa na riešení vecí týkajúcich sa národnostných menšín a etnických skupín. Výkon práv občanov patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám, ktoré ústava zaručuje, nesmie však viesť k ohrozovaniu zvrchovanosti a územnej celistvosti Slovenskej republiky, ako ani k diskriminácii jej ostatného obyvateľstva. Dokonca možno povedať, že príslušníci národnostných menšín a etnických skupín po naplnení občianskych práv a slobôd vzťahujúcich sa na všetkých občanov Slovenskej republiky sú zvýhodnení oproti štátotvornému, teda slovenskému národu. Nikde totiž nie je ani zmienka o zárukách všestranného rozvoja štátotvorného národa, no podľa čl. 34 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky „občanom tvoriacim v Slovenskej republike národnostné men-

šiny alebo etnické skupiny sa zaručuje všestranný rozvoj“.

Medzinárodné spoločenstvo, európske realie a osobitne realie stredoeurópskeho práva chápu práva príslušníkov národnostných menšín a etnických skupín ako individuálne práva. Je to v súlade s doterajšími platnými podstatnými medzinárodnými dokumentmi ako Všeobecná deklarácia ľudských práv z decembra 1948, Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd z novembra 1950, Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach z decembra 1966, Deklarácia OSN o právach osôb patriacich k národnostným alebo etnickým náboženským a jazykovým menšinám z decembra 1992, dokumenty KBSE z Helsínk, Viedne a Kodaňský protokol a teraz najnovší dokument Rámcový protokol o postavení národnostných menšín, ktorý schválil Výbor ministrov Rady Európy v novembri 1994.¹⁰ Ústava Slovenskej republiky zaručuje každému občanovi demokratický štandard ústavnoprávneho postavenia a ochrany rovnako príslušníkom slovenského národa, ako aj príslušníkom národnostných menšín a etnických skupín. Ďalej zaručuje každému príslušníkovi národnostnej menšiny a etnickej skupiny, ktorý je občanom Slovenskej republiky, nadštandard právneho postavenia garantovaný európskym a svetovým spoločenstvom. Dokonca „prikazuje“ priamo realizovať medzinárodné zmluvy (ak boli ratifikované Slovenskou republikou) s podmienkou, že sa v ich obsahu priznáva vyšší štandard, „ak zabezpečujú väčší rozsah ústavných práv a slobôd“ (čl. 11 Ústavy Slovenskej republiky). Medzinárodné zmluvy majú prednosť pred zákonmi SR.

Okrem Ústavy Slovenskej republiky otázky postavenia, práv a ochrany národnostných menšín a etnických skupín čiastočne upravujú aj iné právne predpisy, a to najmä zákon o Slovenskej televízii, zákon o Slovenskom rozhlase, zákon o systave základných a stredných škôl (tzv. školský zákon), zákon o mene a priezvisku, zákon o matrikách, Občiansky zákonník, Trestný zákon, Zákonník práce a ďalšie, celkom 26 zákonov a právnych predpisov.¹¹ K nim pribudol zákon NR SR č. 184/1999 Z.z. o používaní jazykov národnostných menšín.

Ústavnoprávna úprava fixuje postavenie národnostných menšín a etnických skupín tak, aby si zachovali svoju identitu, rozvíjali sa a bo-

¹⁰ Bližšie pozri Ľudské práva, Výber dokumentov OSN, 2. vydanie, Archa, Bratislava 1995, s.12 a nasl.: Dokumenty, Zborník medzinárodných dohôd, vyhlásení a zákonov Slovenskej republiky o právach národnostných menšín, 1. časť, Bratislava 1995, s.45 a nasl.

¹¹ Bližšie pozri Dokumenty, Zborník medzinárodných dohôd, vyhlásení a zákonov Slovenskej republiky o právach národnostných menšín, 2. časť, Bratislava 1995, s. 4 a nasl. Tiež CHOVANEC, J.: Národnostné menšiny a etnické skupiny v Slovenskej republike. SIA Bratislava 1997, s. 7-9.

li zachované v pestrosti rozvoja života slovenského národa. V tomto smere treba jednoznačne zdôrazniť, že územia obývané príslušníkmi národnostných menšín a etnických skupín sú zmiešanými územiami, lebo tu žijú aj Slováci. Nie je výlučným územím národnostných menšín a etnických skupín, ako sa toho dožadujú niektoré maďarské politické strany, keď požadujú územnú autonómiu, ale ide o jednotné a nedeliteľné štátne územie zvrchovaného a samostatného štátu. Len v dvoch okresoch Slovenskej republiky žije maďarská menšina vo väčšine, v ostatných okresoch je v menšine so Slovákmi.¹² Treba zdôrazniť, že ide o historické, prirodzené a medzinárodne uznané hranice, zapísané do povedomia slovenského národa a príslušníkov národnostných menšín, ako i do povedomia obyvateľov susedných štátov.

V tejto súvislosti treba poukázať na to, že štát nemôže byť nútený uznať to, čo si národnostné menšiny alebo etnické skupiny zaumienia. Štát ustanovuje spôsob realizácie ústavnoprávneho postavenia, práv a ochrany národnostných menšín a etnických skupín. Jeho povinnosťou je zvoliť najvhodnejší spôsob z hľadiska v ňom existujúcich podmienok.

Pritom možno upozorniť na to, že viaceré medzinárodné dokumenty, ktoré Slovenská republika nepodpísala (resp. ČSFR, ktorej je SR jedným z nástupníckych štátov), sú pre ňu len odporúčajúcimi, nie však zaväzujúcimi.

Ústava SR predpokladá vydať zákon na realizáciu čl. 34 ods. 1 ústavy, pravda, v súlade aj s inými článkami či ustanoveniami ústavy, pokiaľ majú súvislosť s týmto článkom ústavy. V tomto prípade možno Ústavu SR realizovať len formou obyčajného zákona, ktorý bude v súlade s čl. 34 ods. 3. Ten hovorí, že „výkon práv občanov patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám zaručených v tejto ústave nesmie viesť k ohrozeniu zvrchovanosti a územnej celistvosti SR a k diskriminácii jej ostatného obyvateľstva“. Maďarské politické strany sa usilovali o presadenie ústavného zákona. V poslednom období upustili od ústavného zákona, prišli s návrhom obyčajného zákona, ktorý by vykonával citovaný článok Ústavy SR.¹³ V tejto súvislosti sa žiada poukázať na to, že Rada vlády SR pre národnosti, ktorá bola vytvorená ako poradný

orgán vlády V. Mečiara, neschválila návrh zákona o používaní jazykov národnostných menšín, ktorý

navrhli poslanci maďarských politických strán Národnej rady SR. Ďalej dospela k názoru, že čl. 34 ods. 1 posledná veta Ústavy SR, v ktorom je zakotvené, že: „Podrobnosti ustanoví zákon“ (vzťahuje sa na čl. 34 ods. 1 a 2, v ktorom sú zakotvené práva národnostných menšín a etnických skupín) je už realizovaný v právo-legislatívnej, ale aj v spoločensko-politickej praxi formou existujúcich 26 právnych predpisov, ktoré platia v SR a v ktorých sú práva národnostných menšín a etnických skupín čiastkovo upravené. Pritom treba upozorniť na skutočnosť, že v súvislosti s realizáciou čl. 34 ods. 1 posledná veta a čl. 6 ods. 2 Ústavy SR („Používanie iných jazykov než štátneho jazyka v úradnom styku ustanoví zákon“), vláda V. Mečiara poverila ministra kultúry, aby ustanovil komisiu na preskúmanie liegislatívneho rámca pri uplatňovaní práv národnostných menšín a etnických skupín. Predmetná komisia bola zložená z predstaviteľov Ministerstva kultúry SR a Ministerstva zahraničných vecí SR, ako aj zo zástupcov národnostných menšín, ktorých do tejto komisie vymenovala Rada vlády pre národnosti. Komisia na základe analýzy a zhodnotenia všetkých medzinárodných dokumentov, ako aj všetkých vnútroštátnych právnych predpisov, ktoré sa dotýkajú danej problematiky, neschválila, resp. neodporučila prijať návrh zákona Národnej rady SR o používaní jazykov národnostných menšín, ktorý v júni 1996 v Národnej rade SR predložila skupina 17 poslancov patriacich k maďarskej národnostnej menšine. Komisia pri posudzovaní, resp. hodnotení citovaného článku 6 ods. 2 Ústavy SR konštatovala, že „členovia komisie sa nezhodli v názore, či je potrebné prijať všeobecný zákon o menšinách, alebo lex specialis o používaní iných jazykov, ako je štátny jazyk, alebo stačia práva upravené v uvedených právnych normách“. /Myslí sa v Ústave SR a platných 26 predpisoch dotýkajúcich sa práv národnostných menšín a etnických skupín čiastkovo/.¹⁴ Na základe vyššie uvedených skutočností vláda SR V. Mečiara svojím uznesením č. 790 zo 4. novembra 1997 schválila Memorandum vlády SR o riešení otázok používania jazykov osôb patriacich k národnostným menšinám v SR. Teda vláda SR V. Mečiara neschválila návrh zákona o používaní jazykov národnostných menšín. Pri schválení tohto Memoranda vláda SR V. Mečiara uložila ministerke zahraničných vecí: „Doručiť Memorandum vlády SR o riešení otázok používania jazykov osôb patriacich k národnostným menšinám predstaviteľom OSN, RE, EÚ, OBSE a vybraným

¹² Pozri PROKOP, J.: Slovensko naša vlasť. Bratislava 1996, s.32 (Tabuľka: Stav obyvateľstva na etnicky zmiešanom území ČSFR r. 1991).

¹³ Predmetné návrhy zákonov sú už uvedené v citovanej poznámke č. 8.

¹⁴ Pozri Ochrana a podpora národnostných menšín v SR /II./, Národnostné noviny, Vydáva Ministerstvo kultúry SR, č. 7/97, z 29. marca 1997, s. I-II.

ZÚ SR v zahraničí do 30. novembra 1997¹⁵. V tejto súvislosti treba upozorniť na to, že v júni 1999 do Národnej rady SR boli predložené dva návrhy zákonov o používaní jazykov národnostných menšín, a to Návrh zákona skupiny poslancov NR SR za maďarskú národnostnú menšinu a Návrh zákona, ktorý vypracovala vláda SR.¹⁶

K uvedeným návrhom zákonov o používaní jazykov národnostných menšín treba poukázať na to, že ihneď po ich zverejnení v dennej tlači boli podrobné kritike. Táto bola vedená najmä zo strany predstaviteľov Matice slovenskej, od poslancov NR SR z opozície (HZDS a SNS), zo strany národne orientovaných občianskych iniciatív a združení (KORENE, STÁLA KONFERENCIA SLOVAKIA PLUS apod.), od niektorých odborníkov z tejto oblasti a tiež od radových občanov, najmä však od Slovákov žijúcich na zmiešaných územiach na juhu SR, ale tiež zo strany zahraničných Slovákov a ich politických či spolkových reprezentantov.

Spoločným menovateľom všetkých kritikov k predmetným návrhom bolo to, že títo poukazovali na skutočnosť, že v Slovenskej republike neexistuje právne vákuum úpravy používania jazykov národnostných menšín a etnických skupín. Zdôrazňovali, že okrem Ústavy SR je táto problematika upravená v existujúcich 26 platných právnych predpisoch, ktoré čiastkovo upravujú používanie jazyka národnostných menšín a etnických skupín v úradnom styku. Okrem toho poukazovali na to, že prijatím takéhoto zákona budú poškodení a diskriminovaní predovšetkým Slováci žijúci na zmiešanom území SR. Taktiež upozorňovali na to, že predmetný zákon je robený a výhodný predovšetkým pre maďarskú národnostnú menšinu a že ostatné národnostné menšiny v podstate nemali záujem o takýto zákon. V tejto súvislosti treba osobitne poukázať na skutočnosť, že ostrej kritike bol podrobený najmä návrh zákona o používaní jazykov národnostných menšín, ktorý predložila NR SR skupina 15 poslancov patriacich k maďarskej národnostnej menšine. Kritici poukazovali na to, že predmetný návrh skryte smeruje k územnej autonómii a že z neho dýcha túžba po Veľkom Maďarsku. Tento návrh zákona o používaní jazykov národnostných menšín Národná rada SR neprijala, a to pod vplyvom vyššie spomínanej verejnej kritiky, ako aj na základe kritiky poslancov NR SR a odborníkov z oblasti právnej teórie a praxe.

Národná rada SR po búrlivom rokovaní schválila vládny návrh zákona o používaní jazykov národnostných menšín dňa 10. júla 1999, a to i napriek už spomínanej kritike zo strany laickej, ako aj odbornej verejnosti v dennej tlači a iných médiách, ale aj na verejných zasadaniach opozičných politických strán a schôdzach Matice slovenskej. Pritom treba poukázať na to, že za tento návrh zákona v NR SR nehlasovali za jeho schválenie poslanci maďarskej národnostnej menšiny. Predmetný zákon bol publikovaný dňa 24. júla 1999 v Zbierke zákonov pod číslom 184. Účinnosť nadobudol dňa 1. septembra 1999.

Zákon o používaní jazykov národnostných menšín sa skladá z preambule a 9 paragrafov. V preambule sa poukazuje na to, že Národná rada SR pri schvaľovaní tohto zákona vychádzala z Ústavy SR a medzinárodných dohôd, ktorými je SR viazaná. Pritom však rešpektuje ochranu a rozvoj základných práv a slobôd občanov SR, ktorí sú osobami patriacimi k národnostnej menšine. Taktiež poukazuje na to, že prihliada na doteraz existujúce platné zákony upravujúce používanie jazykov národnostných menšín. V preambule sa oceňuje význam materinských jazykov občanov SR, ktorí sú osobami patriacimi k národnostnej menšine ako prejav kultúrneho bohatstva štátu. Okrem vyššie uvedených pozitívnych konštatovaní preambula obsahuje i dôležitý programový prvok, ktorý spočíva v tom, že táto zakotvuje nasledovný text: „majúc na zreteli vytvorenie demokratickej, tolerantnej a prosperujúcej spoločnosti v podmienkach integrujúceho sa Európskeho spoločenstva“.

V paragrafe 1 sa zakotvuje pre občanov SR, ktorí sú osobami patriacimi k národnostnej menšine, právo používať okrem štátneho jazyka jazyk národnostnej menšiny. Tento paragraf zakotvuje i účel tohto zákona, a to takto: „Účelom tohto zákona je ustanoviť v nadväznosti na osobitné zákony pravidlá používania jazyka menšiny aj v úradnom styku.“

V paragrafe 2 ods. 1 je stanovená klauzula, keď je možné používať jazyk národnostných menšín v úradnom styku. Tento paragraf hovorí, že: „Ak občania Slovenskej republiky, ktorí sú osobami patriacimi k národnostnej menšine, tvoria podľa posledného sčítania obyvateľov v obci najmenej 20 % obyvateľstva, môžu v tejto obci používať v úradnom styku jazyk menšiny.“

V zmysle citovaného paragrafu 2 odsek 1 zákona o používaní jazykov menšín:

¹⁵ Archív Úradu vlády SR, bez signatúry, Bratislava 1997.

¹⁶ Návrh skupiny poslancov Národnej rady Slovenskej republiky na vydanie zákona o používaní jazykov národnostných menšín, číslo: 780/1999, tlač č. 259, Bratislava, jún 1999. Vládny návrh zákona o používaní jazykov národnostných menšín, číslo: 2765/1999, tlač č. 275, Bratislava, jún 1999. (K vládnemu návrhu predmetného zákona bol priložený i návrh Nariadenia vlády SR, ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania SR patriaci k národnostnej menšine tvoria podľa posledného sčítania obyvateľov najmenej 20 % obyvateľstva).

- Občan SR, ktorý je osobou patriacou k národnostnej menšine, má právo podávať písomné podania orgánom štátnej správy a orgánom samosprávy aj v jazyku menšiny. Tieto orgány odpoveď okrem štátneho jazyka poskytnú aj v jazyku menšiny s výnimkou verejných listín (paragraf 2 ods. 3).
- Rozhodnutie orgánu verejnej správy v správnom konaní v obci sa na požiadanie vydáva okrem štátneho jazyka v rovnopise aj v jazyku menšiny (paragraf 2 ods. 4).
- Označenie orgánu verejnej správy umiestnené na budovách sa v obci uvádza aj v jazyku menšiny (paragraf 2 ods. 5).
- Všetky formuláre vydané v pôsobnosti orgánu verejnej správy v obci sa na požiadanie poskytuje obciam aj v jazyku menšiny (paragraf 2 ods. 6).
- Rokovanie orgánov územnej samosprávy v obci sa môže uskutočňovať aj v jazyku menšiny, ak s tým súhlasia všetci prítomní (paragraf 3 ods. 1).
- Poslanec obecného zastupiteľstva v obci má právo používať na rokovaní tohto orgánu jazyk menšiny. Tlmočenie zabezpečí obec (paragraf 3 ods. 2).
- Kronika obce sa môže viesť aj v jazyku menšiny (paragraf 3 ods. 3).
- Obec môže na svojom území označovať ulice a iné miestne geografické označenia aj v jazyku menšiny (paragraf 4 ods. 1).
- V obci sa dôležité informácie, najmä výstražné, upozorňujúce a zdravotnícke uvádzajú na miestach prístupných pre verejnosť okrem štátneho jazyka aj v jazyku menšiny (paragraf 4 ods. 2).
- Orgán verejnej správy v rámci svojej pôsobnosti v obci zabezpečuje na požiadanie informácie o všeobecne záväzných právnych predpisoch aj v jazyku menšiny (paragraf 4 ods. 3).

V tejto súvislosti sa žiada zdôrazniť skutočnosť, že právo používať jazyk menšiny v konaní pred súdmi a v iných oblastiach upravujú osobitné zákony (paragraf 5 ods. 1).

Ustanovenie paragrafu 2 ods. 1 sa nevzťahuje na oblasť predškolskej výchovy, základných škôl, stredných škôl a kultúry. Používanie jazyka menšiny v týchto oblastiach upravujú osobitné zákony (paragraf 5 ods. 2).

Orgán verejnej správy a jeho zamestnanci sú povinní používať v úradnom styku štátny jazyk a za podmienok ustanovených týmto zákonom a osobit-

nými zákonmi môžu používať aj jazyk menšiny. Orgán verejnej správy a jeho zamestnanci nie sú povinní ovládať jazyk menšiny (paragraf 7 ods. 1).

Orgán verejnej správy v obci je povinný vytvárať podmienky na používanie jazyka menšiny podľa tohto zákona a osobitných zákonov (paragraf 7 ods. 2).

Okrem vyššie uvedeného sa žiada poukázať na to, že citovaný zákon zrušil ustanovenia paragrafu 10 zákona Národnej rady SR číslo 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky. Citovaný paragraf upravoval problematiku pokút právnickým osobám a fyzickým osobám oprávneným podnikáť za neodstránenie protiprávneho stavu pri dodržovaní povinnosti zákona o štátnom jazyku.

Podľa súčasnej ústavnoprávnej úpravy majú príslušníci národnostných menšín a etnických skupín i právo zúčastňovať sa aj na štátnej moci nielen ako plnoprávni štátni občania SR, ale aj ako členovia národnostných politických strán a hnutí. Na základe výsledkov všeobecných volieb do NR SR z roku 1994 mala maďarská národnostná menšina v Národnej rade Slovenskej republiky 17 poslancov. V súčasnosti, tj. po voľbách v roku 1998 má maďarská národnostná menšina v Národnej rade SR 16 poslancov.¹⁷ Okrem toho maďarská národnostná menšina ako najpočetnejšia menšina v SR má zastúpenie i vo Vláde SR /1 podpredsedu vlády a 2 ministrov, ako aj niekoľko štátnych tajomníkov na niektorých ministerstvách/.

V záujme zabezpečovania vzájomnej komunikatívnosti všetkých občanov Slovenska, ako aj v záujme rovnakého uplatnenia občanov národnostných menšín a etnických skupín so Slováckmi v praktickom živote, je vhodné požiadavku dvojjazyčnosti vzťahovať len na príslušníkov národnostných menšín a etnických skupín s tým, že jeden z dvojice jazykov je štátny jazyk (teda slovenčina). Iné riešenie by nielen Slovákov, ale aj príslušníkov iných národnostných menšín a etnických skupín stavalo do úlohy podnajícomníkov na území obývaných inou národnostnou menšinou, čo by znamenalo diskrimináciu.

Rozvoj národnostných menšín a etnických skupín sa realizuje nielen prostredníctvom právnych predpisov, ale aj štátnou politikou. Rozvoj školstva, kultúry, masovo – komunikačných a informačných médií a iných rozvojových aktivít sa zabezpečuje prostredníctvom príspevkov a dotácií zo štátneho rozpočtu SR. Obce, právnické a fyzické osoby môžu takisto prispievať na rozvoj národnostných menšín a etnických skupín v daných oblastiach.

¹⁷ Národná rada SR, II. volebné obdobie. Bratislava 1999, s. 128. Taktiež: Archív Kancelárie NR SR, bez signatúry, Bratislava 1999.

Príslušníci národnostných menšín a etnických skupín sa môžu zúčastňovať na štátnej moci len v štáte, ktorý bol už vytvorený.

Keďže predovšetkým v Európe sa štáty vytvárali na princípe národných štátov, je nevyhnutné rešpektovať, že národnostné menšiny a etnické skupiny existujú na Slovensku len vtedy a potiaľ, kým je rešpektované medzinárodnoprávne uznané prirodzené a neodňateľné právo národov na sebaurčenie: teda na existenciu vlastného štátu slovenského národa a zvolenie si vlastného štátneho a politického zriadenia. Tým je Slovákom daný charakter štátotvorného národa.

Právny poriadok SR umožňuje, že každá národnostná menšina alebo etnická skupina má právo, resp. sa môže v súlade so zákonom o združovaní občanov združovať do politických strán a hnutí a prostredníctvom nich sa môže uchádzať o účasť na štátnej moci a to tak, ako to ustanovujú volebné zákony do zákonodarného zboru a do samosprávnych orgánov obcí. Nie je totiž možné, aby registračný orgán, teda Ministerstvo vnútra SR, odmietlo registráciu takej politickej strany, ktorá by mala vo svojom programe riešenie problémov ktorejkoľvek národnostnej menšiny alebo etnickej skupiny. K odmietnutiu by mohlo dôjsť vtedy, ak by program činnosti takejto politickej strany nebol v súlade s Ústavou SR, ústavnými zákonmi a vôbec s právnym poriadkom. V platnom volebnom systéme, charakterizovanom princípom pomerného zastúpenia s relatívne viazanými kandidátnymi listinami, pričom politické strany a hnutia môžu do volieb vstupovať i v koalícii, je vytvorená rovnaká možnosť pre každú politickú stranu a hnutie, teda aj pre národnostne orientované, získať zastúpenie v zákonodarnom zbore. Obdobne je tomu pri väčšinovom volebnom systéme pri voľbe starostu, resp. primátora a obecného či mestského zastupiteľstva.

Treba konštatovať, že práva príslušníkov národnostných menšín a etnických skupín a ich ústavnoprávne postavenie v platnej Ústave Slovenskej republiky a v príslušných právnych normách je v súlade s doterajšími tendenciami uplatnenými v prípade národnostného zákonodarstva najmä v Európe. Spočíva na princípe úpravy individuálnych práv príslušníkov národnostných menšín a etnických skupín, a nie na úprave kolektívnych práv, čo korešponduje so všetkými doterajšími medzinárodnými dokumentmi súvisiacimi s ľudskými a občianskymi právami. Takto sú vytvorené potrebné právne predpoklady a záruky na budovanie právneho a demokratického štátu v Slovenskej republike.

* * *

Slovenská republika uskutočňuje národnostnú politiku voči svojim národnostným menšinám predovšetkým v troch rovinách: ústavnoprávnej /ktorú sme už rozobrali a zhodnotili v predchádzajúcom/, kultúrnej a školskej, resp. vzdelávacej.

V záujme demokratického uplatňovania národnostnej politiky – v Slovenskej republike usilujú sa všetky jej štátne orgány s plnou dôslednosťou naplniť všetky medzinárodné dokumenty a vnútroštátne právne normy, najmä však Ústavu SR. V týchto intenciách sa zdôrazňuje i národnostná politika všetkých doterajších vlád SR, ktoré fungovali po novembri 1989, vrátane súčasnej vlády SR. Národnostná politika bola premietnutá i do obsahu ich programových vyhlásení a tak je to i v súčasnosti.

Národnostné menšiny /najmä maďarská a rusínska/ a etnické skupiny v Slovenskej republike žijú prevažne na jazykovo zmiešanom území spolu so Slovákmami.

Z dostupných materiálov Národnej rady SR, vlády SR, ako aj z rôznych vystúpení predstaviteľov štátu a politikov po novembri 1989 v SR a najmä predstaviteľov zodpovedných za rezorty, v ktorých sa v rôznych rovinách zabezpečuje realizácia a garancie uplatňovania práv a ochrany národnostných menšín a etnických skupín, možno konštatovať, že národnostná politika sa dôsledne uplatňuje v spoločensko-politickej praxi, pričom práva národnostných menšín a etnických skupín v Slovenskej republike sú nadštandardné. Túto nadštandardnú realitu v ústavnoprávnej oblasti možno vidieť v tom, že okrem Ústavy Slovenskej republiky sa v právnom poriadku SR – v príslušných právnych predpisoch, ktorých je 27, zakotvujú, resp. upravujú parciálne časti práv a ochrany národnostných menšín a etnických skupín.

Slovenská republika uskutočňuje národnostnú politiku aj v kultúrnej oblasti, dotýkajúcu sa bezprostredne života národnostných menšín a etnických skupín, ktorá smeruje k zachovaniu ich národnej identity, a to predovšetkým finančnou podporou (dotáciami) ich aktivít, najmä v spoločensko-kultúrnom živote.

Vydávanie periodickej tlače pre všetky národnostné menšiny žijúce v Slovenskej republike sa uskutočňuje prostredníctvom finančnej podpory Ministerstva kultúry SR.

Odborná komisia pre menšinové kultúry štátneho fondu Pro Slovakia pri MK SR, finančne podporuje vydávanie aj neperiodickej tlače, t.j. vydávanie kníh pre národnostné menšiny a etnické skupiny.

Na základe zákona Národnej rady SR o rozpočtových pravidlách poskytuje Ministerstvo kultúry

Slovenskej republiky na zabezpečenie rozvoja materinského jazyka a identity národnostných menšín v SR podľa kompetenčnej príslušnosti požiadaviek subjektov menšinových kultúr ročne približne 150 miliónov Sk.

Ministerstvo kultúry SR financuje z rozpočtu kapitolu kultúry národnostné menšiny a etnické skupiny i prostredníctvom príspevku na činnosť príspevkových organizácií, ktoré sú v jeho zriaďovateľskej pôsobnosti. Ide teda o finančnú podporu profesionálnych organizácií menšinových kultúr – divadlá, umelecké súbory, múzeá a pod. Okrem toho z určitého príspevku na činnosť príspevkových organizácií alikvótnym podielom (podľa počtu obyvateľov) financuje kultúrne aktivity národnostných menšín a etnických skupín. V tejto oblasti môžeme ako príklad uviesť, že v SR pôsobia dve profesionálne maďarské divadlá, a to v Komárne od roku 1952 a v Košiciach od roku 1969. Okrem týchto dvoch divadiel maďarskej menšiny pôsobia v SR ďalšie dve profesionálne divadlá. Jedno Rusínsko-Ukrajinské, ktoré pôsobí v Prešove, a jedno rómske v Košiciach. Tieto sú taktiež finančne dotované štátom prostredníctvom MK SR.

Ďalej treba poukázať i na skutočnosť, že Ministerstvo kultúry SR financuje i vysielací čas vo verejnoprávných inštitúciách (Slovenský rozhlas, Slovenská televízia) pre národnostné menšiny a etnické skupiny. Ako príklad môžeme uviesť, že Slovenský rozhlas vysielal v maďarskom jazyku 40,5 hodín týždenne a Slovenská televízia pol hodiny týždenne.¹⁸ V súvislosti s uskutočňovaním práv národnostných menšín a etnických skupín v oblasti kultúry považujeme za potrebné poukázať i na realizáciu práv o združovaní sa občanov do politických strán, hnutí a občianskych združení resp. spolkov i občanov patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám v Slovenskej republike. Toto ústavné právo príslušníkov národnostných menšín a etnických skupín žijúcich v SR sa v plnej miere uplatňuje i v spoločensko – politickej praxi. V súčasnosti je na Ministerstve vnútra SR zaregistrovaných v zmysle príslušných platných právnych predpisov 11 politických strán a hnutí a 20 kultúrnych (národnostných) zväzov pôsobiacich v SR.¹⁹

* * *

Vychádzajúc zo špecifických charakteristík jed-

notlivých národnostných menšín – stavu a intenzity etnického a národnostného povedomia, predchádzajúcich tradícií „národnostného školstva“, rozvinutosti jazyka, početnosti zastúpenia národnostných menšín na území SR – sa vytvorili postupne tri spôsoby vzdelávania žiakov v školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín:

1. Školy s vyučovacím jazykom národnostných menšín, kde sa všetky predmety vyučujú v materinskom jazyku národnostných menšín a predmet slovenský jazyk a literatúra sa vyučuje ako komunikatívny – cieľový jazyk na princípe metodiky cudzieho jazyka (školy s vyučovacím jazykom maďarským).
2. Školy s vyučovacím jazykom národnostných menšín, kde sa niektoré predmety vyučujú v materinskom jazyku národnostných menšín:
 - na I. stupni základných škôl sa v materinskom jazyku národnostných menšín vyučuje hudobná výchova, výtvarná výchova, prvouka, vlastiveda, dvojjazyčne (v štátnom jazyku a v jazyku národnostnej menšiny) prírodoveda, pracovné vyučovanie,
 - na II. stupni základných škôl sa v materinskom jazyku národnostných menšín vyučuje hudobná výchova, výtvarná výchova a dvojjazyčne dejepis, zemepis etická a občianska výchova, ďalšie predmety (mimo materinského jazyka a literatúry národnostných menšín) sa vyučujú v štátnom jazyku (školy s vyučovacím jazykom ukrajinským a školy s vyučovacím jazykom nemeckým).
3. Školy s výučbou jazyka národnostných menšín, kde sa materinský jazyk a literatúra vyučuje v ich jazyku, všetky ďalšie predmety sa vyučujú v jazyku slovenskom (školy s vyučovaním ukrajinského jazyka a školy s vyučovaním nemeckého jazyka).

Vzhľadom na to, že maďarská národnostná menšina je najväčšou medzi národnostnými menšinami a etnickými skupinami žijúcimi v SR, čoho je potom i dôsledkom to, že má v SR i najväčší počet siete národnostného školstva. Tak napríklad, v SR v súčasnom období má maďarská národnostná menšina 403 materských škôl a 368 základných a stredných škôl, vrátane škôl odborných s vyučovacím maďarským

¹⁸ Blížšie pozri Informácia vypracovaná Ministerstvom zahraničných vecí Slovenskej republiky v roku 1996, Bratislava. Archív MZV SR, bez signatúry. Ide o oficiálny dokument MZV SR, ktorý bol vypracovaný pre Radu Európy. (Výňatok – oblasť kultúry), s. 5–12. Tamtiež: CHOVANEC, J.: Národnostné menšiny a etnické skupiny v Slovenskej republike. SIA. Bratislava 1997, s. 9 až 15.

¹⁹ CHOVANEC, J.: Národnostné menšiny a etnické skupiny v Slovenskej republike. SIA. Bratislava 1997, s. 23–25.

jazykom. Na týchto školách sa slovenský jazyk vyučuje iba ako jeden z vyučovacích predmetov. Pritom treba zdôrazniť skutočnosť, že je celkom samozrejmosťou ako to vyššie uvádzame, že existuje národnostné školstvo i pre ostatné národnostné menšiny žijúce v SR ale v menšom počte, čo je adekvátne ich počtu.

Rovnocennosť obsahu a rozsahu vedomostí žiakov škôl s vyučovacím jazykom národnostných menšín so žiakmi škôl s vyučovacím jazykom slovenským je zabezpečená základnými pedagogickými dokumentmi (učebné plány, učebné osnovy, učebnice), ktoré okrem špecifických predmetov sú v podstate rovnaké ako v školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín. Učebné osnovy sú totožné, prirodzene, okrem predmetu materinský jazyk a literatúra tej-ktorej národnostnej menšiny, vrátane učebníc. Na všetkých typoch a stupňoch škôl s vyučovacím jazykom národnostných menšín sa majú používať učebnice, ktoré sú prekladom platných učebníc schválených Ministerstvom školstva Slovenskej republiky alebo doplnkových učebných textov, ktoré sú v zozname učebníc odporúčaných Ministerstvom školstva SR.²⁰ Vychádzajúc z vyššie uvedených skutočností môžeme konštatovať, že národnostná politika Slovenskej republiky sa v ústavnoprávnej, kultúrnej a školskej oblasti uskutočňuje cieľavedome a demokraticky, a to nielen formálno-právne, ale aj fakticky v spoločensko-politickej praxi. Pritom Slovenská republika a jej príslušné štátne a samosprávne orgány sledujú i cieľavedomú výchovu všetkých občanov, vrátane občanov národnostných menšín a etnických skupín k vlastenectvu a hrdosti na štátnu príslušnosť k Slovenskej republike. Je len samozrejmé, že politická a štátna reprezentácia SR (NR SR, vláda SR) počíta s lojalitou príslušníkov národnostných menšín a etnických skupín.

* * *

Slovenská republika venuje otázke národnostnej politiky taktiež veľkú pozornosť v ústavnoprávnej úprave a jej realizácii, ako aj zárukám uplatňovania v spoločensko-politickej praxi, pri dôslednom rešpektovaní medzinárodných dokumentov, dotýkajúcich sa občianskych práv a slobôd vrátane národnostných menšín a etnických skupín.

Nadväzujúc na stručné poukázanie práv národnostných menšín a etnických skupín zakotvených

v Ústave SR spolu zo základnými právami a slobodami občanov SR, treba vidieť, že **Ústava SR zakotvuje i princíp osobitnej právnej ochrany základných práv a slobôd v čl. 45 až 50, a to vrátane práv národnostných menšín a etnických skupín, ktoré sú chápané ako individuálne práva našich občanov.** Tu sa vychádza z právneho štátu. Súdna ochrana občana sa vlastne stáva jeho základným atribútom. Pri zabezpečení tejto ochrany základných práv občanov ako i práv národnostných menšín a etnických skupín zohráva rozhodujúcu úlohu nezávislé súdnictvo, teda všeobecné súdy, ale i Ústavný súd SR. Okrem toho sú v Ústave SR zakotvené aj právne záruky ako prezumpcia nevinoty, princíp rovnosti a objektívnosti. Tieto princípy rešpektuje i celý právny poriadok Slovenskej republiky.

V súvislosti z realizáciou základných práv a slobôd občanov SR vrátane individuálnych práv národnostných menšín a etnických skupín treba zdôrazniť, že ak by došlo k porušeniu práv a slobôd občana, ten sa môže obrátiť na všeobecný súd o ochranu svojich práv a slobôd. V prípade, že na všeobecnom súde nepochodí, resp. neuspeje, alebo nie je spokojný z rozhodnutím, môže sa obrátiť na Ústavný súd SR. Ďalej je to ešte možnosť obrátiť sa o ochranu občianskych práv a slobôd i na Európsku komisiu ľudských práv a Európsky súd ľudských práv.

Okrem uvedeného je významnou skutočnosťou, že v zmysle ústavnoprávnej úpravy, resp. platného právneho poriadku Slovenskej republiky, sa **národnostné menšiny a etnické skupiny rôznymi formami zúčastňujú i na uplatňovaní štátnej moci.** Príslušníci národnostných menšín a etnických skupín ako štátni občania Slovenskej republiky spolu s ostatnými štátnymi občanmi, ak splnili zákonom predpísané podmienky, sa zúčastňujú všeobecných volieb do Národnej rady Slovenskej republiky a miestnych zastupiteľstiev, a takisto na referende, ak ho vypíše prezident republiky. Príslušníci národnostných menšín a etnických skupín môžu byť podľa zákonom stanovených rovnakých kritérií pre všetkých občanov Slovenskej republiky volení za poslancov Národnej rady SR a do miestnych zastupiteľstiev ako orgánov štátnej moci. Sú teda volení do zastupiteľských orgánov, prostredníctvom ktorých, sa zúčastňujú na uplatňovaní štátnej moci a riadení slovenskej spoločnosti, a tak zabezpečujú jej demokratické fungovanie.

²⁰ Blížšie pozri Informácia vypracovaná Ministerstvom zahraničných vecí Slovenskej republiky v roku 1996, Bratislava. Archív MZV SR, bez signatúry. Ide o oficiálny dokument MZV SR, ktorý bol vypracovaný pre Radu Európy. (Výňatok – oblasť školstva vrátane tabuliek), s. 16–22. CHOVANEC, J.: Národnostné menšiny a etnické skupiny v Slovenskej republike. SIA. Bratislava 1997, s. 19 až 22.

Národná rada Slovenskej republiky ako jediný najvyšší orgán štátnej moci a jediný ústavodárny a zákonodarný orgán si okrem iných výborov vytvá-
ra i Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre verejnú správu, územnú samosprávu a národnosti, v ktorom sú zastúpené i národnostné menšiny a etnické skupiny. Vláda Slovenskej republiky ako najvyšší orgán výkonnej moci si okrem iných orgánov zriadila Radu vlády pre národnosti. Je poradným, iniciatívnym a koordinačným orgánom vlády pre zásadné otázky národnostnej politiky na území Slovenskej republiky s determinujúcim zreteľom na národnostne zmiešané územia. Rada vlády pre národnosti má vlastný štatút, ktorý schvaľuje vláda Slovenskej republiky. Jej činnosť vychádza z Ústavy Slovenskej republiky a medzinárodných noriem akceptovaných Slovenskou republikou, ktoré sa zaoberajú právami občanov patriacich k národnostným menšinám. Na tých zmieša-

ných územiach Slovenskej republiky, najmä s maďarskou menšinou, kde tvoria Slováci väčšinu, sú vo viacerých obciach a mestách do funkcií starostov a primátorov volení príslušníci tejto národnostnej menšiny. Príslušníci národnostných menšín a etnických skupín sú obdobne ako ostatní občania Slovenskej republiky prijímaní do štátnej služby na základe rovnakých kritérií pre všetkých. Pri zabezpečení ústavnoprávneho postavenia, práv a ochrany národnostných menšín a etnických skupín v spoločensko-politickej praxi spolupracujú všetky štátne, ako aj samosprávne orgány Slovenskej republiky.

Na základe uvedeného treba záverom jednoznačne konštatovať, že v Slovenskej republike je ústavnoprávne a aj fakticky nadštandardne garantované a v praxi uplatňované postavenie, práva a ochrana národnostných menšín a etnických skupín.